

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY
V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ
39 (1995-1996)

ISSN 1211-7250
ISBN 80-86023-17-6

BRNO 1999

PŘEHLED VÝZKUMŮ 39 (1995-1996)

Vydává:	Archeologický ústav AV ČR Brno Královopolská 147, 612 00 Brno E-mail: ps@iabrno.cz http://www.iabrno.cz/3ca.htm
Odpovědný redaktor:	PhDr. Jaroslav Tejral, DrSc.
Redakce a příprava pro tisk:	Mgr. Balázs Komoróczy, Ing. Petr Škrdla
Na titulním listě:	Římská bronzová kolínkovitá spona z Mušova
Kresba:	Lubomíra Trávničková
Tisk:	Bekros
Náklad:	350 ks

Publikace neprošla redakční ani jazykovou úpravou.

Published by:

AÚ AV ČR Brno, Královopolská 147, 612 00

All rights reserved.

© 1999 by the Authors and IA AS CR Brno.

Velmi omezené finanční prostředky neumožnily bližší prozkoumání i dalších rohů zámku, ale v obou případech jsou místnosti již podsklepené. Přesto je možno ze stávajícího zdiva a dvou dochovaných věží provést rekonstrukci podoby hradu ve 14. století. Zřejmě se jedná o stavbu inspirovanou francouzským kastelem (Durdík 1994, 9).

Poněkud rozpačitý výsledek poskytla důležitá sonda přes vnitřní nádvoří zámku, kde se očekával nález nejstaršího osídlení z 13. století. Ačkoliv řez byl veden až na podloží a nedošlo zde k rozsáhlejším terénním úpravám či jinému narušení stratigrafie, projevila se zde mimořádně slabá sídlištní aktivita s absencí 13. století. Listinu krále Přemysla Otakara I. (1197-1230) z roku 1227 o opevňování města Jemnice silnou zdí (CDB II, s. 303-304, č. 305) se archeologicky podařilo nepříliš přesvědčivě doložit pouze nálezem příkopu, do jehož zásypu je postavena hradba (obr. 2, k. 916). K podobnému výsledku došel i Lumír Poláček (1991) při zjišťovacím výzkumu při přístavbě školy na náměstí Svobody v městském jádru. Přes velké narušení parcely zde nebylo zachyceno osídlení starší než 15. století.

Richard Zatloukal, ÚAPP Brno

Literatura:

CDB I-V: Codex diplomaticus et epistolaris regni Bohemiae, 1908-1974.

Durdík, T., 1994: Kastellburgen des 13. Jahrhunderts in Mitteleuropa, Praha.

Poláček, L., 1991: Archeologický výzkum v Jemnici, Naším krajem 3, Západomoravské muzeum v Třebíči, 86-88.

Zatloukal, R., 1995: Jemnice, zámek, rukopis nepublikované nálezové zprávy uložené na ÚAPP Brno, č.j. 33/96a,b.

Resumé:

Während den archäologischen Rettungsgrabungen im Schloß in Jemnice (Bez. Třebíč) ist es gelungen, die Fundamente des Walzturmes unter dem Boden der Kapelle zu entdecken (Abb. 1). Aus der Füllung des Turmes kommt Komplex der Keramikfragmente (20 -50 Gefässe) aus der zweiten Hälfte des 15. bis Anfang des 16. Jahrhunderts her. Es handelt sich um die Töpfe mit der grau metallglänzenden Engobe, das Material enthält mehr als 60 % des Graphits. Auf dem oberen Rande der Gefässe ist Kombination zumeist drei stechenden und eindruckenden Zeichen: Hufeisenchen vom Finger des Töpfers, der Abdruck der Rundstempelmarke mit dem Relief des Buchstabens T und zwei Einschnitte bildeten Buchstabe X, anfertigte mit dem scharfen Gegenstand. Die Gefässe sind bezeichnet mit zwei Dreien der Zeichen, die gegeneinander stehen (Abb. 2). Alle Zeichen wurden vor der Ausbrennung im feuchten Material markiert. Wahrscheinlich handelt es sich um importierte Keramik aus dem niederösterreichischen Donaugebiet. Wo sie erzeugt wurde, wissen wir allerdings heute nicht. Dank den Mauern und zwei Türmen wurde Rekonstruktion der städtischen Burg aus dem 14. Jahrhundert zeichnet. Bau der Burg wurde vielleicht vom französischen Kastell beeinflusst (Durdík 1994, 9).

JIHLAVA (okr. Jihlava)

Ulice Kosmákova 16, parcela č. 2547. SMO 1 : 5000, rok vydání 1989, list Jihlava 7 - 5, 157 mm od Z a 333 mm od J sekční čáry, nadmořská výška cca 517,50 m n.m. Sídlíště-město. Vrcholný středověk. Záchranný výzkum.

Terénní část výzkumu proběhla ve dvou fázích ve dnech 7.11., 10.-15.11., 2.-3.12. 1995 a 16., 19.-20.9.1996. Již během skrývky parcely (obr. 1) se v její jižní části objevil sklep s prolomenou klenbou, zcela zasypaný stavebním odpadem z demolice. Podle výšky dochovaných stěn sklepa (cca 1,50m) bylo zřejmé, že zde v minulosti došlo k výraznému přemodelování terénu a tím i zničení celé archeologické situace. Po odstranění sklepů, které se koncentrovaly především k ulici Kosmákově a pravděpodobně zabíhají i pod ní, se objevilo podloží bez jakýchkoliv archeologických objektů. V severní části zkoumané parcely se

předpokládal nález zadního traktu a hospodářského zázemí středověkého městiště. I zde byl terén výrazně snížen a proto se podařilo zachytit pouze jeden vrcholně středověký objekt - odpadní jímku. Jednalo se o čtvercovou jámu o délce hrany 1,40-1,45 m, úhlopříčky byly orientovány přibližně ve směru světových stran. Jímka byla zahlobena do podložní žluté prachovité jílovité hlíny a postrádala jakoukoliv vnitřní výdřevu. Dochovaná hloubka činila 1,35 m. Díky nepropustnosti podloží zároveň působila jako přirozená nádrž, kde se stahovala voda. Proto její výplň byla silně zvodnělá, směrem ke dnu až bahnitá černá prachová hlína. V tomto prostředí se velice dobře uchovaly četné zbytky dřevěného odpadu a odřezků. Ve výplni se dále nacházely četné velké fragmenty propálené mazanice, ale jen nepatrné množství keramických zlomků. Datování jímky je založeno prakticky na jediném střepe z okraje hrnce, který je zařaditelný na přelomu 14./15.století, resp. počátku 15. století. Právě absence keramického materiálu řadí tuto jímku spíše mezi fekální. V severní části parcely je středověký terén snížen přibližně o 1,5-2,5m, protože obvyklá hloubka odpadních jímek v Jihlavě činí 3-5,5m.

Obr. 1. Jihlava (okr. Jihlava). Celkový plán historického jádra města na konci 13. století (podle A. Vošahlíka) s polohami záchranných výzkumů v letech 1995-1996. 1-Kosmákova 45, 2-Kosmákova 16, 3-Křížová 4, 4-Kosmákova 43, 5-Věžní 1, 6-Palackého 53. Der gesamte Plan des historischen Kerns am Ende des 13. Jahrhunderts (nach A. Vošahlík) mit den Lagen der Rettungsgrabungen in den Jahren 1995-1996. 1-„Kosmákova“ Gasse Nr. 45, 2-„Kosmákova“ Gasse Nr. 16, 3-„Křížová“ Gasse Nr. 4, 4-„Kosmákova“ Gasse Nr. 43, 5-„Věžní“ Gasse Nr. 1, 6-„Palackého“ Gasse Nr. 53.

Sonda, ověřující hloubku základů stávající zástavby, byla využita pro výzkum a zdokumentována její jižní stěna. Obnažený základ domu poskytl zajímavý konstrukční detail, neboť kamenné zdivo je založeno na vodorovně položené dřevěné kulatině o průměru 0,18m. Z velmi malého výseku však nešlo rozhodnout, zda se jednalo o konstrukční prvek ze staršího zahloubeného objektu nebo součást zdi domu.

Richard Zatloukal, ÚAPP Brno

Resumé:

Bei den Rettungsgrabungen in der „Kosmákova“ Gasse Nr. 16 in Jihlava (Bez. Jihlava, Abb. ?) wurden Belege über die Terrainänderungen des Platzes festgestellt, die mittelalterlichen Schichten wahrscheinlich zerstört haben. Einziger Befund war der untere Teil der Abfallgrube mit einigen Fragmenten der Keramik, die um die Wende des 14. und 15. Jahrhunderts datieren können.

JIHLAVA (okr. Jihlava)

Ulice Kosmákova 43, parcela č. 2457. SMO 1 : 5000, rok vydání 1989, list Jihlava 7-5, 131 mm od Z a 335 mm od J sekční čáry, nadmořská výška cca 521 m n.m. Sídliště-město. Vrcholný středověk. Záchraný výzkum.

Z důvodů, které autorovi zprávy nejsou zcela jasné a zřejmé, došlo na parcele č. 2457 (viz Zatloukal, Kosmákova 16, obr. 1) k likvidaci archeologických situací vybagrováním bez jakéhokoliv odborného dohledu nebo dokonce výzkumu. Ten ovšem nebyl ani v podmínce na stavebním povolení, ačkoliv se lokalita nachází v „památkově chráněné“ městské rezervaci. Stav byl zaznamenán díky zcela náhodné cestě ulicí Kosmákovou. Dokumentace narušených archeologických situací proběhla ve dnech 26.-28.6.1996 a omezila se na čtyři malé sondy situované do jižní poloviny parcely.

Dvě sondy zachytily krátké úseky městské kamenné hradby. V těchto místech bylo zachováno mimořádně vysoké torzo původní středověké hradby (asi 5.50m), které bylo částečně pojato do zdiva zdemolovaného domu č. 43. Při stavbě domu č. 43, v 19. nebo počátkem 20. století, byla koruna hradby snížena na úroveň 521.27, což je zároveň báze rekonstruované hradby, stavěné v 80. letech 20. století. Ta je navíc vůči středověké hradbě posunuta o 0.96 m na západ (vně města). Středověká hradba je založena přímo na geologickém podloží, které je pokryto asi 0.05-0.10m silnou vrstvičkou černého uhlíkatého prachu. S největší pravděpodobností se jedná o pozůstatek po odlesnění plochy pro budoucí město, když po zužitkování dřeva byly nepotřebné zbytky (větve) spáleny přímo na místě kácení. Pro hradbu nebyl veden žádný výraznější výkopový žlab, hradební zeď víceméně kopírovala terén a její statika je založena na vlastní hmotnosti. Pro stavbu je použit lomový nebo sbíraný kámen o různém stupni zvětrání, který je spojován nekvalitní žlutou písčitou maltou. V použitém materiálu převažují migmatitizované ruly, místy silně křemité, biotitické, v rozšířeném předzákladu je více navětralých žul (geologii lokality vypracoval RNDr. Jaroslav Dvořák). Kámen byl těžen v některém lomu při západním okraji Jihlavy. Šířka hradby nebyla zjištěna. Pod základy hrady v nadmořské výšce 519.36 m dále zabíhá zahloubený objekt. O existenci jisté dřevěné konstrukce u hradby svědčí i nález zbytku kůlu ve vzdálenosti 0.50 m od hradby. Kůlová konstrukce z ražených kůlů, usazených do podloží byla zachycena i v dalších sondách. O existenci dřevěné stavby u hradby svědčí silné opálení zdiva hradby.

Richard Zatloukal, ÚAPP Brno